

Kostprijsontwikkeling High-techbedrijf in 1999

Aart Evers, Iris Arendzen, Ton van Scheppingen

Melken met een dure robot, de koeien in een ruime, bijna futuristische stal en alle voederwinning in loonwerk. Veel veehouders zullen hierbij niet meteen aan kostprijsverlaging denken. Of deze scepisis terecht is, zien we in dit artikel. 1999 was voor het High-techbedrijf van de Waiboerhoeve het eerste volledige boekjaar waarover de kostprijs berekend is. Alle doelen zijn in 1999 nog niet gehaald maar de resultaten en ervaringen bieden zeker perspectief.

Ambitieuze doelen

Het High-techbedrijf op de Waiboerhoeve is eind 1998 van start gegaan. Het doel is om op 35 hectare met één man een melkquotum van 800.000 vol te melken. Dit met slechts één melkrobot en een veestapel van 70 tot 80 melkoeien. Omdat de eisen aan de veestapel hoog zijn hebben de dieren de beschikking over een ruim opgezette melkveestal (september 1998 in gebruik genomen) en jongveestal (november 1999 in gebruik genomen). De dieren blijven het hele jaar binnen en de voederwinning gebeurt in loonwerk, zodat de bedrijfsboer veel aandacht aan de dieren kan besteden. De arbeidstijd is gemiddeld bijna 50 uur per week. Zoveel mogelijk voer wordt op het bedrijf zelf geteeld. Een zelfvoorzieningsgraad voor ruwvoer van 100 % is het streven. Naast de technische doelstellingen is er ook een economisch doel: een kostprijs van 75 cent per kilogram melk of lager.

Een jaar van opbouw

In 1999 waren er gemiddeld 68,7 koeien aanwezig die gemiddeld 9.658 kg melk gaven, afgeleverd aan de fabriek. De melkproductie kwam hiermee op ruim 663.000 kg. Dit ligt nog ruim onder de doelstelling van 800.000 kg. Een belangrijke oorzaak voor het niet halen van de doelstelling is de veestapel die nog in opbouw is. De omvang was in 1999 niet op volle sterkte en door de jonge veestapel was het melkproductieniveau niet maximaal. Ook speelt natuurlijk een rol dat in een opstartjaar allerlei bedrijfsprocessen geoptimaliseerd moeten worden zoals bijv. de voeding. Dit afstemmen kan ten koste gaan van de melkproductie. In de eerste maanden van 2000 is duidelijk te zien, dat het productieniveau toeneemt en de doelstelling van 800.000 kg melk in zicht komt. Omdat de productieomvang vooral een sterke invloed heeft op de vaste kosten per kg melk, is in dit artikel ook een gecorrigeerde kostprijs weerge-

ven. Deze gecorrigeerde kostprijs gaat uit van een melklevering van 800.000 kg. Hierbij zijn de werkelijke kosten van 1999 de basis.

Kostprijsopbouw

Door de toegerekende kosten en de niet toegerekende kosten bij elkaar op te tellen en vervolgens de opbrengsten anders dan melk van deze kosten af te trekken krijg je de kostprijs van de melk. Zo blijkt welke kosten voor de productie van elke kilogram melk zijn gemaakt. In tabel 1 is voor 1999 te zien, hoe de gerealiseerde kostprijs is opgebouwd op het High-techbedrijf. Ook is de gecorrigeerde kostprijs weergegeven bij het volmelken van 800.000 kg melkquotum.

In tabel 1 is te zien dat de kostprijs voor 1999 uitkomt op ongeveer 83 cent per kg melk. Wordt het quotum van 800.000 volgemolken, dan daalt de kostprijs tot ruim 72,6 cent en wordt de doelstelling dus ruim gehaald. De reden voor deze daling is, dat de niet toegerekende kosten met ruim 10 cent dalen. Het is verklaarbaar dat de productieafhankelijke kosten en de opbrengsten anders dan melk ongeveer gelijk blijven bij meer melk produceren. Deze posten hebben een sterk verband met het aantal koeien en de totale melkproductie. Tabel 1 laat ook zien, waarom een bedrijfsopzet als bij het High-techbedrijf kostprijsbesparend kan zijn. Het grootste onderdeel van de kostprijs, zijn de niet toegerekende kosten. Veel melk leveren per arbeidsplaats en een intensieve bedrijfsvoering leveren grote schaalvoordelen op. De vaste kosten worden over meer kilogrammen melk verdeeld en dat verlaagt sterk de kostprijs.

In figuur 1 zijn de kosten wat verder uitgesplitst

Toegerekende kosten

Figuur 1 laat zien dat de voerkosten in 1999 op bijna 14 cent per kilogram melk uitkomen. Hiermee is de belangrijkste toegerekende kosten-

Tabel 1 Kostprijs High-techbedrijf 1999

	Realisatie 1999 (f/100 kg)	Correctie 1999 (f/100 kg) ¹⁾
Toegerekende kosten	23,87	23,20
Niet toegerekende kosten	67,52	57,36
Totale kosten	91,39	80,56
Opbrengsten anders dan melk (-)	8,18	7,93
Kostprijs per kg melk	83,21	72,63

¹⁾ kosten gecorrigeerd naar een situatie waarbij het quotum van 800.000 kg melk wordt volgemolken

post genoemd. Per kilogram melk zijn de kosten voor krachtvoer en melkproducten 12,3 cent. Krachtvoer weegt zwaar mee in de kostprijs, per koe is hiervan 3000 kilogram aangekocht, inclusief jongvee. De kosten voor ruw- en overig voer zijn 1,5 cent per kilogram melk. Veekosten en overige toegerekende kosten (bijvoorbeeld kunstmest) wegen ten opzichte van de voerkosten minder zwaar mee in de kostprijs.

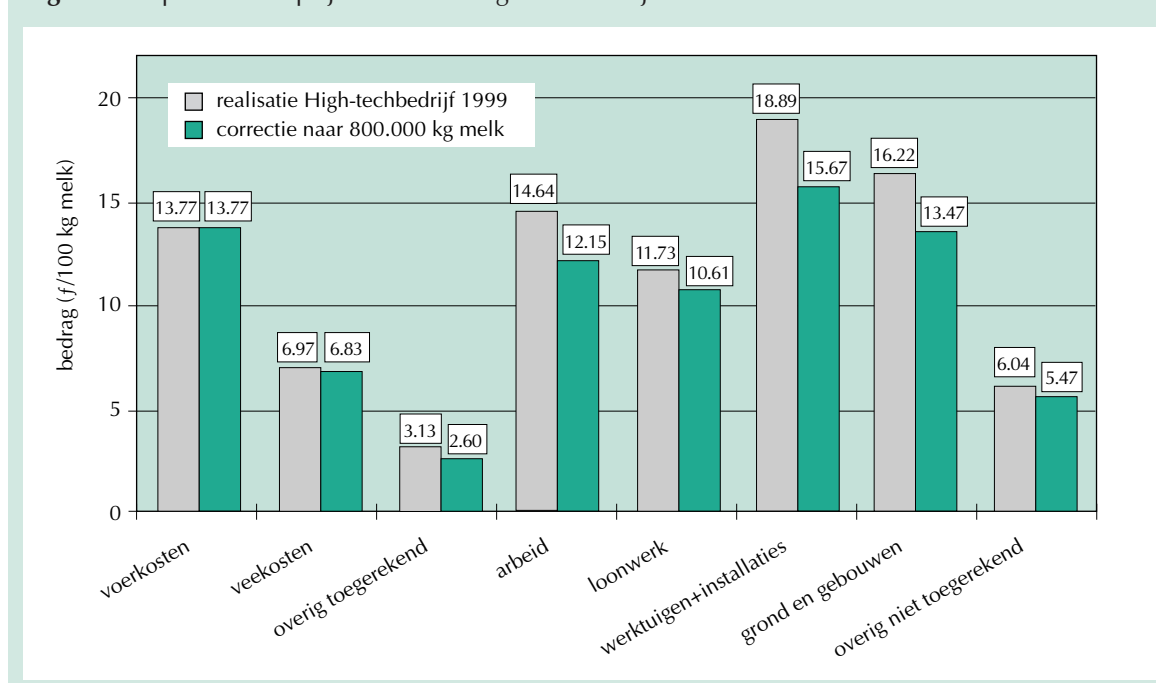
Bij evenveel grond, arbeid, gebouwen en werktuigen levert meer melk produceren per kilogram een grote kostprijsbesparing op. De productiemiddelen worden efficiënter benut.

Arbeidskosten

Op het High-techbedrijf gebeurt het werk in 2.500 uur per jaar. De arbeidskosten zijn berekend met een uurtarief van f 38,87, overeenkomstig de LEI systematiek. Dit betekent dat het

berekende loon in totaal op ruim f 97.000,- uitkomt. (Dit in tegenstelling tot het Lagekostenbedrijf waar het berekende loon voor de 2500 werkuren op f 92.000,- voor 1999 is gesteld. Hiermee ligt het berekende loon voor het High-techbedrijf in vergelijking met het Lagekostenbedrijf met een vergelijkbaar aantal uren ruim f 5.000,- hoger). Op basis van f 97.000,- liggen de gecorrigeerde arbeidskosten voor het High-techbedrijf op ruim 12 cent per kg melk.

Het uurtarief is gebaseerd op CAO-lonen voor de landbouw. Vergoedingen voor overwerk, vakantie en feestdagen zijn in dit tarief meegenomen. De groep LEI-bedrijven, waarmee het High-techbedrijf later in dit artikel is vergeleken, hanteert hetzelfde tarief. Ieder jaar worden uurloontarieven bijgesteld aan de hand van de loonontwikkeling. Per bedrijf kunnen tarieven verschillen omdat ze mede afhankelijk zijn van

Figuur 1 Opbouw kostprijs van melk High-techbedrijf 1999

de leeftijd van de arbeidskrachten. De loonstijging was de afgelopen jaren ongeveer f1,- tot f1,50/uur per jaar.

Niet toegerekende kosten

De kosten voor loonwerk dalen bij de gecorrigeerde kostprijs relatief minder. Dit komt omdat bij de uitgangssituatie een snede gras is verkocht, de loonwerkkosten voor die snede zijn toegerekend aan de koper. Bij de gecorrigeerde kostprijs is ervan uitgegaan, dat er geen grasverkoop plaatsvindt en dus relatief meer loonwerk nodig is. Dat de overige niet toegerekende kosten minder dalen bij meer melk produceren, komt omdat hierbij ook productie- en dierafhan-

kelijke kosten meegerekend worden. Dit zijn onder andere kosten voor energie, water en heffingen.

Vergelijking met de praktijk

In tabel 2 vergelijken we het High-techbedrijf met de economische resultaten van een groep LEI-bedrijven van dezelfde omvang en grondsoort. Het zijn bedrijven met 600.000 tot 1.000.000 kilogram melkquotum op kleigrond.

In tabel 2 is te zien dat bij de vergelijkingsgroep meer dieren op meer land worden gehouden. Per hectare wordt minder melk geproduceerd. De quotumhoeveelheid ligt tussen de realisatie

Tabel 2 Kostprijsvergelijking High-techbedrijf met LEI-vergelijkingsgroep (kleibedrijven met 600.000 tot 1.000.000 kg melkquotum)

	High-techbedrijf 1999	High-techbedrijf correctie ¹	LEI bedrijven
Aantal koeien (stuks)	68.7	82.2	91.6
Grondoppervlakte (ha)	35	35	44
Melkproductie bedrijf (kg)	663.920	800.000	722.400
Melkproductie per koe (kg)	9.658	9.658	7.810
Melkproductie per ha (kg)	18.969	22.850	16.420
Gewerkte uren	2.500	2.500	4.800
Voerkosten	14	14	13
Veekosten	7	7	6
Overig toegerekend	3	3	3
Totaal toegerekend	24	23	23
Bewerkingskosten	45	38	42
- arbeid	15	12	27
- werk door derden	12	11	3
- werktuigen+installaties	19	16	12
Grond en gebouwen	16	13	18
Overig niet toegerekend	6	5	4
Totaal niet toegerekend	68	57	65
Totale kosten	91	81	87
Opbrengsten anders dan melk	8	8	10
KOSTPRIJS MELK	83	73	77

* bedragen in centen per kg melk

¹ kosten gecorrigeerd naar een situatie waarbij het quotum van 800.000 kg melk wordt volgemolken

1999 en de streefwaarde van het High-techbedrijf in. In het aanloopjaar 1999 realiseerde het High-techbedrijf slechts een kleine 6 cent hogere kostprijs. De gecorrigeerde kostprijs ligt ruim 4 cent lager dan de LEI-bedrijven. Opvallende verschillen tussen de gerealiseerde kostprijs van het High-techbedrijf en die van de LEI-bedrijven liggen bij arbeid, werk door derden en werktuigen en installaties. Omdat de loonwerker en de melkrobot veel werk overnemen, zijn de arbeidskosten van de bedrijfsboer zelf fors lager dan die van de LEI-bedrijven. Op deze bedrijven zijn bijna tweemaal zoveel manuren nodig om hetzelfde quotum vol te melken. Veel werk in loonwerk betekent wel dat de loonwerkkosten ook fors hoger zijn op het High-techbedrijf: ruim 8 cent.

Robotmelken leidt tot hogere kosten voor werktuigen en installaties. Ook de toekomstige voerrobot is al meegenomen in deze post. Maar door de fors lagere arbeidskosten zijn de totale bewerkingskosten op het High-techbedrijf 4 cent lager dan bij de LEI-vergelijkingsgroep.

Door de intensieve bedrijfsvoering zijn de kosten voor grond en gebouwen lager dan bij de LEI-bedrijven. De opbrengsten anders dan melk blijven achter omdat de omzet en aanwas op het High-techbedrijf lager is. Door een hogere melkproductie per koe is minder vee aanwezig. Daarnaast biedt een veestapel in opbouw minder ruimte tot vee verkopen.

High-techbedrijf op weg naar lage kostprijs

Het mag duidelijk zijn: schaalvoordelen en een intensieve bedrijfsvoering leiden tot een aanzienlijke kostprijsbesparing. Dit laat de gecorrigeerde kostprijs voor 1999 zien. De eerste ervaringen in 2000 tonen aan dat de robot 800.000 kilogram melk op jaarbasis aankan. De gecorrigeerde kostprijs van 1999 is daarom zeker meer dan een wensdroom. Vooral als we bedenken, dat hierin niet de toegenomen melkproductie per koe in 2000 is meegenomen. Het High-techbedrijf durft de confrontatie met de toekomst aan, ook wat betreft een concurrerende kostprijs!

Figuur 1 Ook de toekomstige voerrobot is al meegenomen in deze pot.

